

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 39

Заснований в 1996 році

Рівне – 2008

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 39. — Рівне: РДГУ, 2008. — 202 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії і методики виховання та навчання учнів і студентів, професійної орієнтації учнівської молоді, підготовки майбутніх педагогів.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробйов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 8 від 28.03.2008р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

освоения старшеклассниками гуманитарными знаниями, обосновываются способы и условия общественной ответственности личности. Показываются ситуации эффективной организации учебной деятельности старшеклассников, которые должны освоить знания и умения общеобразовательных дисциплин и научиться из многих методов деятельности выбирать наиболее эффективные.

Ключевые слова: общественная ответственность, общественное мышление, общественные черты, общественные знания.

The summary. The article deals with essence and structure of teacher's pedagogical culture in the process of mastering the humanities by senior pupils, ways and conditions of civic responsibility of personality are substantiated. There are examples of educational activity of senior pupils which have to master knowledge, skills and habits of general subjects and learn to choose of many ways of activity the most effective ones.

Key word: social responsibility, social reason, social trait, social knowledge.

Одержано редакцією 15.01.2008.

УДК: 37. 011. 31. 001

А. П. ВЕРЕМЧУК

КОМПЛЕКСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ СИСТЕМНИХ ФУНКЦІЙ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ

Резюме. Створення технології підготовки педагогів передбачає комплексне забезпечення реалізації системних функцій: організаційної, навчально-методичної, експертної, консультативної, координаційної, інтеграційної, контролюючої, прогнозуючої, управлінської. Їх системна реалізація слугуватиме підґрунтям для удосконалення інноваційної діяльності, підвищення рівня педагогічної майстерності, формування знань, умінь, навичок студентів та розвитку інноваційної культури всіх учасників навчально-виховного процесу.

Ключові слова: системні функції, інноваційна діяльність, інноваційна культура, інноваційні технології, методологічні концепції

Пріоритетом розвитку сучасної системи освіти та виховання молоді є впровадження сучасних інформаційних технологій, які забезпечують доступ до мережі високоякісних баз даних, розширюють можливості учнів, студентів, викладачів у сприйнятті складної інформації. Провідне завдання сучасної освітньої системи – підготовка соціально адаптованої особистості, здатної на подальший саморозвиток і самостійне поповнення знань та умінь упродовж усього життя. Це передбачає наявність певних базових вимог, які гарантовано забезпечують досягнення цього завдання. Такі базові вимоги формуються у комплексі психолого-педагогічних настанов, що затверджуються на рівні державних інституцій, які відповідають за якість державної системи професійної освіти. В зарубіжних країнах (Англії, США, Німеччини, Японії) педагогічна освіта суттєво реформувалася у бік гуманізації та демократизації навчально-виховного процесу.

Серйозна теоретична підготовка майбутнього вчителя була і залишається провідною основою для дослідження ефективної практичної роботи педагога з боку науковців. Аналіз педагогічної освіти в Україні у новітній час засвідчує, що рівень її розвитку безпосередньо залежить від соціально-економічних умов нашого суспільства. Демократичні, гуманні відносини, які були характерні для 70-80 рр. XX ст., сприяли інтенсивному розвитку технологій вітчизняної педагогічної освіти і науки.

У другій половині XX століття західними вченими робились неодноразові спроби синтезувати і обґрунтовувати певний набір технологічних критеріїв, які регламентують професійну діяльність і професію викладача. Однією із найбільш вдалих спроб у даному напрямі (за визнанням науковців) є обґрунтована англійським педагогом, директором педагогічної школи Брістольського університету Е.Хойлі „ідеальна модель професії”. Поняття „професія” пов’язується з видами діяльності, які репрезентують провідну соціальну функцію. Виконання цієї функції вимагає високого ступеня педагогічної майстерності.

Зазначимо, що майстерність проявляється як у стандартизованих, так і у нових нетипових ситуаціях діяльності. Окрім знань, які отримані через досвід (так званих „рецептурних знань”), необхідні певні систематичні знання; їх здобуття вимагає досить тривалого періоду навчання в системі вищої освіти. Тривалий термін професійної підготовки й освіти, відповідальність, центрування на інтересах „замовників” обов’язково винагороджується престижем педагогічної професії, формуванням педагогічної майстерності викладача, опануванням різноманітними педагогічними технологіями та відповідним рівнем заробітної платні [4, 421].

Успіх педагогічної діяльності педагога визначається, насамперед, ступенем фахової підготовки викладача. В міру набування педагогічного досвіду формуються оптимальні прийоми роботи, приходить майстерність, яка дозволяє швидко адаптуватися в будь-якій студентській аудиторії, виникає легкість в роботі.

Для формування навчально-пізнавальних умінь педагогу слід загострити увагу на такому умінні, як рефлексія, під яким розуміється уміння відтворити „світ в собі і себе в світі”. Вона не належить до методів пізнання, її значення значно ширше. З одного боку, рефлексія – це самопізнання, самоспостереження, тобто роздуми над самим собою, своєю практичною та інтелектуальною діяльністю. З іншого боку, в предметне поле рефлексії входить розгляд самого знання, критичний аналіз його змісту та методів пізнання. Ця складова теоретичної діяльності визначається як наукова (теоретична) рефлексія.

У дидактичних дослідженнях останніх років уміння викладача та студента рефлексувати належить до загальнонавчальних умінь, обов’язкових для ефективної професійної діяльності та якісного, технологічного навчання студентів вузів. Можна представити її у вигляді „технологічної сукупності”, наступних умінь: уміння

здійснювати контроль за своїми діями, в тому числі й розумовими; контролювати логіку розгортання своєї думки (судження); визначати послідовність та ієрархію етапів пізнавальної діяльності, опираючись на рефлексію над досвідом своєї минулої діяльності через пошук її основ, причин та змісту (сенсу); помічати у відомому невідоме, в очевидному неочевидне, у звичному незвичне.

Таким чином, засвоєння студентами гносеологічних основ науки стає сьогодні однією із загальних завдань вищої освіти. Формування знань та умінь, що відповідають суті теорії пізнання, має особливе значення для формування особистісно-ціннісного ставлення студентів (а в майбутньому фахівців) до світу знань, цілісного розвитку особистості педагога.

Кожен викладач може самостійно вибирати як студенти будуть засвоювати теоретичні відомості (наукові категорії) – самостійно чи на лекціях. Студентам важливо не лише засвоїти наукову інформацію, а й оволодіти практичними навичками її застосування. Зазначимо, що діяльність тих, хто навчає і навчається може носити як репродуктивний так і творчий характер. Вона призводить до отримання абсолютно нового, раніше невідомого знання, поглиблення і розширення сфери дії вже отриманих знань. Її мета полягає у засвоєнні необхідних знань і формуванні нових, технологічних умінь та навичок. Ця діяльність покликана забезпечити можливість подальшого ефективного здійснення студентами самостійної пізнавальної активності в сфері обраної науки та дисципліни. Самостійна пізнавальна діяльність студентів припускає сформованість у них умінь самостійно набувати і закріплювати знання, користуючись різними джерелами інформації, застосовувати знання у вирішенні навчальних та практичних задач, творчо використовувати знання у нестандартних ситуаціях.

Принципова відмінність діяльності й активності, на думку дослідника, полягає у тому, що „діяльність виходить із потреби у предметі, а активність - із потреби у діяльності” [2, 14]. Активність – є якісною характеристикою діяльності і надає їй відмінного відтінку та визначає діяльність через ставлення суб'єкта до процесу діяльності. Це дає змогу розглядати активність і як мету діяльності, і як засіб досягнення мети, і як результат або наслідок діяльності.

Теоретичне значення для обґрунтування технології формування педагогічної майстерності викладача має організація ефективної самостійної пізнавальної роботи студентів, яка базується на наступних дидактичних принципах:

Принцип індивідуалізації змісту освіти. Доступ кожного студента до світової культури суттєво змінює роль змісту освіти.

Принцип відповідності оцінки освітньому результату поставленої мети. Система контролю отриманих студентами освітніх результатів повинна бути спрямована на здійснення безперервної діагностики особистісного успіху тих, що навчаються, пов'язаною із загальною метою засвоєння того чи іншого курсу.

Індивідуалізація оцінки результатів в своїй основі має індивідуальний підхід і спрямована на задоволення індивідуальних освітніх потреб студентів. Перевірці підлягають не тільки інформаційні, але і процесуальні результати навчання.

Принцип зворотнього зв'язку. Для того, щоб навчання досягало поставленої мети, необхідний зворотній зв'язок між психолого-педагогічними підсистемами.

Принцип комунікативної взаємодії по відношенню до створюваної студентами освітньої продукції пов'язаний із попереднім принципом. Він передбачає обговорення учасниками освітнього процесу створених ними результатів пізнавальної діяльності.

Одним із найважливіших є принцип варіативності. Можливості і обмеження реалізації даного принципу вимагають спеціального вивчення.

Варіативність, як якість сучасної освіти, полягає у створенні можливостей усвідомленого, цілеспрямованого і відповідального вибору змісту і шляхів отримання освіти для всіх учасників педагогічного процесу.

Реалізація принципу варіативності дозволяє задовольнити освітні потреби конкретної людини, педагога. Саме цей принцип набуває провідного значення у формуванні педагогічної майстерності викладача, оскільки дозволяє реалізувати наступні психолого-педагогічні характеристики сучасної системи педагогічної освіти: отримання освіти для вирішення різних життєво важливих проблем студентів; вивчення окремих професійно орієнтованих предметів та проектування власного процесу навчання в цілому (його змісту, темпу і часу засвоєння); організації цілеспрямованого процесу самоосвіти найбільш ефективним (з точки зору студента) шляхом за рахунок різноманітних засобів самоосвіти; використання психолого-педагогічних ресурсів для досягнення індивідуальної мети навчання кожного студента. Варіативність охоплює зміст професійної освіти, процес навчання, дидактичні засоби його організації. Вона перетворює простір освіти на простір вибору для студента.

Психолого-педагогічне значення принципу варіативності визначається гуманістичною спрямованістю набуття педагогом педагогічної майстерності, який передбачає у змістовному аспекті: створення різноманітних варіантів навчальних програм, що розрізняються за рівнями знань і сформованих навичок; узгодження із навчальним об'ємом і змістом навчальної роботи; у процесуальному аспекті: забезпечення вибору навчальних програм самим студентом, визначення динаміки навчальної роботи відповідно до можливостей і потреб тих, хто навчається, поєднання індивідуальних та групових форм роботи, використання активних методів навчання [1, 167-169].

Вищезазначені методологічні орієнтири управління навчально-пізнавальною діяльністю майбутніх фахівців, на нашу думку, набувають особливого значення, оскільки вони дозволяють нам узагальнювати та ефективно реалізувати питання, пов'язані із дослідженням процесу професійної адаптації студента до зовнішніх умов та вимог професійної діяльності, врахувати особистісні якості при розробці системи формування та розвитку пізнавальної діяльності майбутнього фахівця.

Ми виходимо з того, що в процесі управління пізнавальною діяльністю студентів доцільно комплексно застосовувати процесуальний, системний і ситуаційний підходи.

Пізнавальна активність студента та викладача – складне психологічне завдання. Воно є технологічним процесом ініціативного „засвоєння студентом” навчального предмета чи явища з метою його поглибленого пізнання, удосконалення, прояву “Я” особистості.

Згідно із світовою практикою, основним елементом згаданого комплексу настанов є освітні технологічні стандарти. За визначенням зарубіжних дослідників, існує три типи освітніх стандартів:

1. Стандарти умов та можливостей для навчання (opportunity to learn standards). Маються на увазі умови та можливості, які надає освітня система для досягнення необхідного рівня знань та умінь. Такі умови і можливості розглядаються як власне стандарт.

2. Стандарти змісту освіти (content standards) – визначають ті частини змісту у навчальному плані (змісті освіти), яку мають оволодіти ті, хто навчаються.

3. Стандарти навчальних досягнень (performance standards) – визначають ступінь успішності у засвоєнні змісту освіти та сфери діяльності, що його стосується [5, 2-5].

Отже, під освітнім стандартом розуміється показник чи група взаємопов'язаних показників, якими вимірюється навчальний прогрес та досягнення у певних змістових зонах протягом конкретного періоду навчання, і які визначають ступінь оволодіння елементами знань і умінь. До недоліків у галузі професійної освіти, що виявились в умовах переходу до ринкової економіки, західні експерти відносять:

1. Слабке стимулювання успішного навчання, відсутність потреби в академічних досягненнях (робочих місць ще зовсім недавно було достатньо всім).

2. Слабке стимулювання інноваційних процесів у освіті.

3. Розподіл ресурсів між навчальними закладами незалежно від попиту на випускників.

4. Відсутність оптимального співвідношення викладачів і учнів.

5. Серйозні проблеми в методах відбору абітурієнтів (особливо в умовах появи приватної освіти).

6. Вертикальна система підготовки, орієнтація на потреби галузі, що веде до вузької спеціалізації.

7. Стара орієнтація на професійну стабільність [3, 17-19].

Великого значення для опанування студентами навичок самостійної роботи, на нашу думку, набувають технологічний (модульний) зміст та методи організації практичних занять, особливо за наявності у них елементів наукових досліджень. На таких заняттях педагог керує самостійною роботою студентів. В цей час здійснюється співпраця викладача і студента, що має на меті формування в останнього технологічного вміння будувати і використовувати алгоритм розв'язання типових задач, здійснювати типові розрахунки, самостійно працювати з навчальною та довідковою літературою, аналізувати матеріали лекцій.

Під час розробки індивідуальних завдань важливо керуватися наступними принципами: зміст завдань має забезпечувати послідовну безперервну підготовку спеціаліста, професійна спрямованість навчання має бути забезпечена за допомогою завдань, зміст яких виявляє значення дисципліни, що вивчається, для продовження навчання та майбутньої професійної діяльності, завдання мають містити технологічні задачі, що сприятимуть набуттю у студентів дослідницьких навичок, або задачі, які потребують аналізу отриманих результатів. Індивідуальні завдання, розроблені таким чином, дозволяють усім студентам працювати самостійно із урахуванням рівня їх підготовленості, при цьому можлива самооцінка розуміння предмета. Разом з цим викладач має змогу оцінювати індивідуальні здібності та знання студентів, оперативно змінювати завдання, враховуючи його об'єм і складність, тобто цілеспрямовано керувати пізнавальною діяльністю студента.

Проблема розвитку педагогічної майстерності викладача, розвитку технологічних вмінь та навичок пов'язана із питаннями організації пізнавальної діяльності особистості в умовах модернізації вищої освіти. Вона є надзвичайно важливою і вимагає комплексного, міждисциплінарного дослідження як у теоретичному, так і в практичному плані.

Принципи активізації навчання студента реалізуються через основні фактори та умови системного формування навчально-пізнавальної активності студентів: оптимальне застосування методів навчання; раціональний відбір та структурування змісту навчання; розвиток пізнавальних здібностей та умінь студентів; удосконалення педагогічної майстерності викладачів; використання виховних можливостей колективу студентської групи. На формування активності студента у навчанні значно впливає соціальне середовище і, зокрема, студентська група.

Організація цього виду діяльності передбачає пізнавальну активність суб'єкта навчання та включає й інші показники: способи навчальної діяльності, внутрішні компоненти методів навчання тощо. Відмінність між поняттями організованості та способів навчальної діяльності полягає у оптимальному виборі останніх, що і є показником ефективної організації цього процесу.

Науковці розглядають пізнавальну активність як діяльність, інші – як рису особистості. Ми вважаємо,

що ці підходи не можна відокремлювати один від одного. Використання їх у діалектичній єдності дозволяє відпрацювати єдину точку зору на поняття „пізнавальна активність”, яку слід розглядати як мету діяльності, як засіб її досягнення і як результат. Виходячи з цього, активізацію навчання розуміють „як мобілізацію викладачем інтелектуальних, вольових і фізичних сил студентів для досягнення конкретних навчальних цілей” [2, 8]. На думку дослідників, активізація навчання є процес і результат стимулювання активності студентів у пізнавальній діяльності, а сама пізнавальна активність – це результат активної пізнавальної діяльності.

Не можна не погодитись з тим, що в активній пізнавальній діяльності відбувається не тільки засвоєння знань, вмінь та навичок, але й виробляється емоційно-оціночне ставлення, формування педагогічної майстерності викладача, реалізація власного ставлення до процесу і результатів пізнання.

Пізнавальна активність викладача характеризується чіткістю ознак, які знаходять конкретний прояв у наступних показниках: „наявність у пізнавальній діяльності цінних життєвих орієнтирів, спрямованість особистості на засвоєння знань, умінь і навичок; потреба у знаннях як найважливіший мотив пізнавальної діяльності; інтерес безпосередньо до процесу пізнання, самостійність, відповідальність, творче ставлення до розв’язання пізнавальних завдань, прагнення знайти свій підхід до нового завдання, виявити ініціативу у процесі навчання; володіння засобами пізнавальної діяльності, вміння самостійно мислити, виділяти головне, аналізувати; прагнення до поглиблення і розширення знань та засобів їх засвоєння; уміння застосувати на практиці засвоєні знання” [2, 11].

Педагогічна майстерність викладача проявляється, зокрема, в управлінні пізнавальною діяльністю студентів, яке повинно здійснюватися відповідно до певної системи, для процесу реалізації якої кожен компонент її повинен бути оптимальним настільки, щоб творчо здійснювати завдання навчальної діяльності для досягнення загальної мети.

Висновки. Результати нашого дослідження дають підстави зробити висновок про те, що удосконалення системи формування педагогічної майстерності викладача вузу вимагає постійного перегляду, переосмислення якості забезпечення педагогічного процесу, впровадження нових концептуальних технологій, підходів до організації навчання, адекватного відбору змісту, методів і форм роботи. Однією із важливих умов модернізації професійної освіти є професійне удосконалення кадрів, як на етапі підготовки, так і під час педагогічної діяльності. Успішне розв’язання складних завдань навчання і виховання значною мірою залежить від сформованої педагогічної майстерності, наукової ерудиції, культури майбутніх фахівців.

Навчання впродовж усього життя – концепція, що була висунута UNESCO ще у 70-роки, разом зі створенням Міжнародної Комісії Розвитку освіти, яка наголошує на необхідності та правах людини навчатися протягом всього життя. Більшість провідних країн світу постійно реформують власні освітні системи, спираючись на засади концепції навчання впродовж усього життя.

Самостійна науково-дослідна робота викладача – це чітко організований, технологічний комплекс дій, спрямований на отримання нових знань, що розкривають суть процесів, явищ у природі, суспільстві з метою їх використання у практиці. Наукова діяльність викладача, як і будь-яка інша, вимагає певної організації праці. Її ефективність залежить від моральних та інтелектуальних якостей викладача, створених у вузі умов праці, матеріально-технічного забезпечення.

Особливістю роботи наукового колективу, що впливає на ефективність роботи є:

- імовірний характер результатів, що вимагає від науковця організованості, терпимості і вольових якостей;
- унікальність, яка обмежує використання типових методик і рішень;
- складність, комплексність, які підвищують вимогливість до наукових працівників;
- масштабність і трудомісткість, що ґрунтується на вивченні значної кількості об’єктів і експериментальної перевірки отриманих результатів;
- зв’язок з практикою.

Творчий і відповідальний викладач не потребує додаткового контролю та різноманітних спонукань. Він сам знайде необхідну педагогічну літературу, опанує педагогічний досвід і забезпечить високий рівень професійної роботи. Такому викладачеві не потрібне інспектування. Йому важливі нормальні умови для ефективної творчої роботи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лебедев О.Т., Каньковская А.Р. Основы менеджмента. – СПб.: Издательский дом “МиМ”, 1998. —192 с.
2. Пиндик О.Г. Педагогічні умови розвитку пізнавальної активності студентів вищих навчальних закладів економічного профілю (на матеріалі вивчення іноземної мови) 13.00.09 – теорія навчання. Автореф. дис. ... кандидата педагогічних наук. – Київ – 2003. —21 с.
3. Социология молодежи: Учебник /Отв.ред. Т.В. Лисовский. – Санкт-Петербург, 1996. —345 с.
4. Handbook of primary education in Europe / A. Blyth and M. Galton (eds.) – London, 1989. —274 p.
5. Husen T., A.Tuijnman. Monitoring the Standards of Education. Concepts and their Definitions, 352 p.

Резюме. Создание технологии подготовки педагогов предусматривает комплексное обеспечение реализации системных функций: организационной, учебно-методической, экспертной, консультативной, координационной, интеграционной, контролирующей, прогнозирующей, управленческой. Их системная реализация будет служить основой для совершенствования инновационной деятельности, повышения уровня педагогического мастерства, формирование знаний, умений, навыков студентов и развития инновационной

культуры всех участников учебно-воспитательного процесса.

Ключевые слова: системные функции, инновационная деятельность, инновационная культура, инновационные технологии, методологические концепции.

The summary. Creation of technology of preparation of teachers focuses on the complex providing of realization of system functions, such as: organizational, methodological, expert, coordinating, integration, supervisory, forecasting, administrative. Their system realization is a basis for the improvement of the innovative activity, forming of knowledge's, abilities, skills of students and development of innovative culture of all participants of upbringing process.

Keywords: system functions, innovative activity, innovative culture, innovation technologies, methodological concepts.

Одержано редакцією 17.12.2007.

УДК: 378.6 – 057. 875

Н.Р. СИМЧУК

ПРОЕКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖІВ

Резюме. У статті розкриваються зміст, суть етапи та стадії проектно-технологічної діяльності студентів, впровадження методу проектів при підготовці майбутніх вчителів галузі «Технологія».

Ключові слова: етапи та стадії здійснення проекту, структура проекту, підготовка й організація проектно-творчої діяльності студентів, вимоги проектно-технології, оцінювання проекту, методика написання звіту проекту.

Останнім часом у нашій країні відбувається процес модернізації освітньої системи. Ці зміни відбуваються за трьома основними напрямками: входження до світового освітнього простору; пошук нових засобів і методів формування творчої особистості; подальша інтеграція освітніх факторів (школи, родини, суспільства). Значний внесок у розробку теоретичних і практичних питань технології трудового навчання зробили П.Блонський, М.Гончаров, О.Калашников, С.Шабалов та ін. Вивченню підходів до визначення змісту трудового навчання присвячені роботи П.Атутова, С.Батищева, В.Мадзігона, В.Сидоренка, Д.Тхоржевського.

Однією з педагогічних технологій, яка спрямована на покращення та розвиток трудового навчання, є метод творчих проектів або проектно-технологічний метод. Теорія та практика проектного підходу до навчання бере свій початок з кінця XIX – початку XX століття завдяки науковим пошукам вітчизняних та зарубіжних учених-педагогів. У Радянському союзі цей метод широко використовувався в школах сільської молоді та в дослідно-показових навчальних закладах до 1931 року. Потім було заборонено його використання в практиці радянської школи.

Зараз відбувається відродження методу проектів у навчальних програмах. У Російській федерації метод проектів було запропоновано в 1993 році у зв'язку із включенням освітньої галузі «Технологія» до базових навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів. Елементи методу проектів увійшли й до програми з трудового навчання загальноосвітніх навчальних закладів України, яка була затверджена в 2001 році [5].

У програмі з трудового навчання, зокрема, зазначається, що метод проектів є основним методом навчання, який використовується в освітній галузі «Технологія» [2]. Це зумовлено тим, що освітні завдання цієї галузі не можуть бути розв'язані тільки традиційними методами навчання.

Треба зазначити, що розуміння сутності теорії та практики проектно-технологічної діяльності й проектного методу навчання є різним у зарубіжній та вітчизняній літературі. Під час спілкування з учителями та методистами трудового навчання виявилось, що більшість із них ототожнюють поняття «проектно-технологічний метод навчання» й «навчання проектно-технологічної діяльності», тоді як ці поняття відрізняються своєю метою. Під проектно-технологічним методом навчання треба розуміти такий метод навчання, коли школярі набувають знань і вмінь у процесі планування й виконання самостійних технічно-творчих завдань-проектів. Навчання ж проектно-технологічної діяльності обумовлюється способом взаємодії з оточуючим світом, тобто формуванням проектно-технологічної культури. Тому можна зробити висновок, що найбільш оптимальні умови для навчання проектно-технологічної діяльності та використання проектно-технологічних методів можна створити на заняттях з трудового навчання.

Проектно-технологічний підхід до трудового навчання, як зазначається у працях О.Коберника, М.Ретивих, В.Симоненка, С.Ящука [1], спрямований на формування в учнів ґрунтовної системи творчо-інтелектуальних та предметно-технологічних знань і вмінь; передбачає самостійне або під контролем учителя виконання творчих проектів як на етапі проектування, так і на етапі виготовлення, захист свого проекту. Основною передумовою цього є розвиток технічно-творчих здібностей учнів.

Перевага проектно-технологічного методу трудового навчання, в тому, що студенти під час цієї діяльності більш активно залучаються до самостійної, практичної, планової та систематичної роботи, в них виховується прагнення до пошуку шляхів створення нового або більш якісного вдосконалення існуючого виробу (матеріального об'єкта), формується уявлення про його майбутнє застосування; розвиваються моральні та трудові якості учня, мотиви вибору професії. При цьому слід особливо увагу приділяти станомі інтересу студентів до цього процесу, згасання інтересу сигналізує вчителю про недоліки в роботі. Необхідно стежити, щоб студенти доводили свої задуми до кінця, особливо на технологічному етапі.

Спираючись на наукову літературу з питання теорії та практики проектно-технологічного підходу до трудового навчання, можна визначити структуру й послідовність проектно-технологічної діяльності студентів у

ЗМІСТ

Бех І.Д. Психологічне ферментування виховного процесу.	3
Кукалець М.В., Мусій І.М. Історичний аналіз розвитку педагогічних технологій.	8
Дем'янюк Т.Д. Соціально-психологічні механізми та загальнопедагогічні чинники виховання громадянина України.	10
Кіндрат В.К. Патріотичне виховання підлітків: психологічний аспект.	14
Поліщук Н.В., Панченко М.С., Панченко І.М. В.І. Вернадський і формування інтелектуального потенціалу нації.	23
Косарева Н.І. Формування почуття совісті як важливої риси громадянина-гуманіста.	28
Калита Н.І. Проблема жіночого виховання в структурі виховного ідеалу К. Ушинського.	31
Пагута Т.І., Котовська Л.Г., Логін Т.П. Теоретичні аспекти компетентісно зорієнтованого навчання.	34
Панченко М.С., Панченко І.М., Поліщук Н.В. Наука і духовність у процесі становлення творчої особистості.	39
Боровець О.В. Соціальна зумовленість системи виховання особистості.	44
Безкоровайна О.В. Проблема виховання культури особистісного самоствердження: концептуальні засади.	47
Панчук А.П. До проблеми громадянського виховання особистості.	53
Савінова Н.С. Стимулювання активної діяльності учнів в особистісно орієнтованому виховному процесі.	56
Фіщук В.Г. Стан організації самовиховання учнів в сучасній сільській школі.	62
Нечипорук Л.І. Формування моральної культури школярів в контексті загальнолюдських цінностей.	67
Янцур М.С., Варич О.С. Професійне самовизначення старшокласників у залежності від соціонічного типу особистості.	70
Дещенко О.М. Організаційно-педагогічні вимоги до навчального процесу з метою формування в учнів готовності до вибору професії.	77
Войтович О.П. Вивчення елементів фізики в курсах природознавства і математики початкової школи.	81
Сіранчук Н.М. Лінгводидактичне спрямування технологій розвитку образного мовлення в молодших школярів.	84
Стельмашук Ж.Г. Інтегрування різних видів мовленнєвої діяльності у процесі формування мовленнєвої компетенції учнів початкових класів.	88
Колесніков С.А. Гра на дитячих елементарних інструментах як засіб розвитку дітей молодшого шкільного віку.	91
Трофімчук В.М. Художнє конструювання як творчий навчально-виховний процес проектного моделювання старшокласників.	94
Оксенюк О.В. Відбір та структурування змісту історичного матеріалу з метою формування національних цінностей в учнів.	97
Войтко А.І. Організація професійних проб учнів VIII-IX класів загальноосвітньої школи.	102
Денисюк Н.В. Вирішення проблеми формування екологічної компетентності дівчат в програмах та навчально-методичних виданнях з трудового навчання (обслуговуюча праця).	104
Семенович С.В. Соціальна адаптація юнаків старшого шкільного віку засобами атлетичної гімнастики.	110
Грицик Т.А. Особливості форм та методів контролю навальних досягнень учнів з математики у профільних фізико-математичних класах.	113
Парховнюк Г.О. Роль вчителя інформатики в процесі формування професійного самовизначення старшокласників.	118
Гудовсек О.А. Роль позашкільних закладів освіти в системі естетичного виховання учнів (1950-1990 р.р.).	122
Дем'яненко І.О. Місце початкової спеціалізованої музичної освіти в структурі суспільних відносин.	125
Мегем Є.І. Навчальне завдання в проектній діяльності як особистісно значима проблема.	130
Лісова С.В. Деякі аспекти впровадження кредитної системи навчання.	134
Шевчук А.С. Технологія розробки програмно-методичного забезпечення фахових дисциплін за принципами кредитно-модульної системи.	135
Міщениця О.М. Формування громадянської відповідальності особистості у процесі засвоєння загальноосвітніх знань.	141
Веремчук А.П. Комплексне забезпечення реалізації системних функцій підготовки педагогів.	147
Симчук Н.Р. Проектно-технологічна діяльність студентів педагогічних коледжів.	151
Хроленко М.В. Модель процесу формування екологічної свідомості студентів педагогічних університетів.	157
Завалевський Ю.І. Роль професійної компетентності вчителів в умовах розбудови сучасної середньої освіти.	161
Лупенко-Ковтун С.М. Формування умінь діалогічної взаємодії майбутніх учителів та інтерактивні технології навчання.	165
Войтович І.С., Громов Д.В., Батишкіна Ю.В. Методика застосування інформаційно-комунікаційних технологій у вищих навчальних закладах для роботи з інформаційними ресурсами.	168
Стегній Т.А. Інформаційні технології в практиці викладання музичного виховання у педагогічному навчальному закладі.	172
Троцюк М.В. Ієрархія ціннісних орієнтацій студентів педагогічного коледжу.	174

Мегем О.М. Запровадження теоретичних аспектів методики викладання біології у практику роботи вітчизняної школи (друга половина 60-х—70-ті роки XX ст).	178
Дупак Н.В. Професійне навчання й підготовка фахівців у країнах Західної Європи.	183
Димченко С.С. Духовне відродження особистості Гната Хоткевича в контексті розвитку кобзарського мистецтва України.	185
Потанчук Т.В. Духовна музика – один із засобів формування духовного світу людини.	189
Тарківська-Нагиналюк О.Д. Особливості читання з листа у вокально-інструментальному ансамблі.	192
Бондарчук А.Я. Культура сімейних взаємин як педагогічна проблема.	195
Відомості про авторів.	198

Наукове видання

ОБНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 39

Заснований у 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.

Технічний редактор Кравчук В.Ю.

Комп'ютерна верстка Хильчук Т.К.

Здано до набору 18. 02. 2008 р. Підписано до друку 28. 03. 2008 р.
Формат 60х84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 30,3. Обл. вид. арк. 30,7. Замовлення №67/1. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 8-0362-22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 8-0362-26-48-83

О – 59 **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 39. —
Рівне: РДГУ, 2008. — 202 с.**

ISBN 966 — 7281 — 08 — 9.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії і методики виховання та навчання учнів і студентів, професійної орієнтації учнівської молоді, підготовки майбутніх педагогів.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20